

DAR VIENA SAUGOMŲ TERITORIJŲ KRYŽKELĖ – SAUGOTI AR NAIKINTI?

Komentariai, susipažinus su Seimo narių D. Kuodytės, V. Bacevičiaus, G. Steponavičiaus, E. Masiulio, A. Kašėtos, K. Daukšio, D. Budrio, V. Grubliausko, M. Basčio įregistruota Saugomų teritorijų įstatymo redakcija.

Ar eisime tvarkos užtikrinimo keliu, ar aukosime saugomas teritorijas? Ar prioritetą teiksime vertybių išsaugojimui, visuomenės interesui, ar trumpalaikiam, dažnai savanaudiškam, pelno interesui? Ar verta atradinėti dviratį? Ar tikrai saugomose teritorijose norime leisti daugiau, nei nesaugomose? Ar jos skirsis nuo nesaugomų, jei net paveldo objektų teritorijose bus leista statyti bet kokios paskirties statinius? Ar įgyvendinsime darnaus vystymosi principą, ar leisime beatodairiškai plėtoti veiklą? Ar galime nevykdyti tarptautinių įsipareigojimų, ES direktyvų, ratifikuotų konvencijų reikalavimų?

Kur dingo kiti Saugomų teritorijų įstatymo pakeitimų projektai, 2007 m., 2008 m. įregistruoti Seime?

Priėmus pateiktą Saugomų teritorijų įstatymo redakciją, būtų:

- **numatyta galimybė naikinti saugomas teritorijas** pagal savanaudiškus interesus (pagal fizinių ir juridinių asmenų prašymus bei savivaldybių tarybų iniciatyvą);
- **vandens telkinių pakrantės virstų kolektyviniais sodais**: valstybiniuose parkuose ir draustiniuose būtų leista žemės sklypus skaidyti dalimis iki 1 ha ir dar smulkesniais žemės sklypais;
- **iškreipta sodybos esmė**: jose būtų ne po vieną gyvenamąjį namą;
- **statybos draustinių kaimuose** (kaimas ne tik sodybomis užstatytas plotas), būtų reglamentuojamos mažiau nei apskritai šalyje;
- nelikus aiškių nuostatų dėl statybų reglamentavimo draustiniuose, ypač šlaituose ir prie vandens telkinių, **padidėja korupcijos galimybės**;
- galima **saugomas upes paversti tvenkinių sistemomis**;
- **leista tvirti tvorais** vandens telkinių pakrantėse aplink prielaukas, gelbėjimo stotis, sodybas, rekreacinės paskirties teritorijas, kt., **užkertant galimybę piliečiams prieiti prie vandens telkinių**;
- galima **įrengti sąvartynus, lieti srutas, skystą mėšlą vos už 1-25 m nuo vandens telkinio**;
- komplikotas teisinis vertybių apsaugos reglamentavimas, nebūtų išvengta teisės aktų dubliavimosi, reikėtų daug lėšų ir laiko naujiems dokumentams parengti;
- **būtume priversti mokėti savininkams** išmokas vien už tai, kad privačiame žemės sklype yra nuo seno saugoma vertybė ir apie jos buvimą visi buvo informuoti prieš grąžinant žemę (žemė buvo grąžinta ribotam tiksliniam naudojimui ir savininkai su tuo sutiko);
- **iš gamtinio karkaso liktų tik pavadinimas**, nevykdant tarptautinių įsipareigojimų;
- valstybiniai parkai būtų skylėtos teritorijos, **šalia saugomų vertybių galėtų atsirasti fermos, gamyklos, sąvartynai**, kt. aplinką teršiantys objektai;
- būtų sudarytos prielaidos padarytiems pažeidimams ar naujiems įteisinti – kiekviena reorganizacija nepraeina be pradimų (atsisakoma Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos, Aplinkos ministerijai paliekama galimybė turėti analogišką pavaldžią instituciją);

Taigi jei būtų priimta ši Saugomų teritorijų įstatymo redakcija, saugomose teritorijose būtų leidžiama daugiau ir laisviau nei nesaugomose, būtų dar labiau komplikotas teisinis reguliavimas, planavimas, valdymas, būtų sujaukta saugomų teritorijų sistema ir t.t. Galiausiai iškiltų grėsmė prarasti šiuo metu saugomas vertybes...

Pastabos

Lietuvos Respublikos Saugomų teritorijų įstatymo naujai redakcijai, kurią pateikė Seimo nariai D. Kuodytė, V. Bacevičius, G. Steponavičius, E. Masiulis, A. Kašėta, K. Daukšys, D. Budrys, V. Grubliauskas, M. Bastys

Visi siūlymai saugomų teritorijų įstatymui turėtų būti pagrįsti moksliskai, atsakingai įvertinus sukurtą logišką saugomų teritorijų sistemą, bendrą Lietuvos planavimo – projektavimo sistemą, žemės ir miškų naudojimo sistemą, su jomis susijusius teisės aktus ir žinoma galimas pasekmes pačioms vertybėms ir visuomenės interesams. Priešingu atveju galima viską sujaukti ir nepasiekti norimo tikslo. Priėmus pateiktus pasiūlymus, būtų patenkinti atskirų žemės savininkų poreikiai, bet nuneigti valstybės ir visuomenės interesai.

Pritariame nuostatai, kad Saugomų teritorijų įstatymą, kaip ir kitus teisės aktus, reikia tobulinti. Turime daug racionalių, konkrečių pasiūlymų ir pateiktam šio įstatymo pakeitimui, ir galiojančiam įstatymui apskritai. Esame pasiūlę ne tik supaprastinti planavimo, statybų reguliavimo sistemą, ją aiškiau reglamentuoti, bet ir supaprastinti saugomų teritorijų kontrolę, vietoj inspektorių įvesti kitose šalyse vadinamų reindžerių pareigybes (tai specialistai orientuoti į prevencinę veiklą), planavimo dokumentų rengimą ir tvirtinimą, kt.

Esame pasirengę diskutuoti, ieškoti visoms pusėms priimtino sprendimo, o ne skubos tvarka priimti tai, kas šiuo metu pateikta, sudaryti galimybes įstatymo nuostatomis pasinaudoti atskiriems žemės savininkams, sunaikinti vertybes ir praėjus keliems metams vėl taisyti, grįžti prie ankstesnių nuostatų. Taip jau ne kartą buvo nutikę kitose srityse (žemės reformos, žemės gražinimo, planavimo, statybų, kt.) su kitais teisės aktais.

Atkreipiame dėmesį į tai, kad pateiktame įstatymo projekte nėra neišvengiamai šiuo metu reikalingų pakeitimų. Nesinorėtų, kad tik ką priimtas įstatymas vėl būtų keičiamas, taisomas.

Dėl žemės sklypų skaidymo. Stambios žemėvaldos yra viena pagrindinių saugomų teritorijų prielaidų, užtikrinančių kraštovaizdžio, ekosistemų stabilumą, leidžiančių numatyti galimybes naujoms statyboms, kitai veiklai. Jei saugomose teritorijose turėtume pakankamo dydžio žemės sklypus, manome, būtų galima žymiai lengviau išspręsti visas problemas, įskaitant susijusias su statybomis.

29 straipsnio 9 dalyje nustačius, kad: „valstybiniuose draustiniuose ir valstybiniuose parkuose privačios nuosavybės teise priklausančio žemės sklypo neleidžiama dalyti dalimis, parduodant, išnuomojant, atidalijant, įkeičiant, dovanojant, jei po padalijimo (atidalijimo) bent viena sklypo dalis taptų mažesnė negu 1 hektaras, išskyrus atvejus, kai tai daroma detaliuoju planu arba atidalinamos namų valdos“ rekreaciniais ištekliais turtingiausios, vertingiausios teritorijos būtų nedelsiant suskaidytos, užstatytos. Faktiškai neliktų valstybei galimybės užtikrinti racionalų šių teritorijų tvarkymą ir apsaugą, turizmo organizavimą, kt.

Visi matome, kas nutiko šalyje, kai ūkininko ūkio plotas buvo neregamentuotas. O ir dabar nelogiškai atrodo nuostata įvardijanti, kad ūkininko ūkio plotas gali būti ne mažesnis kaip 0,5 ha. Koks čia ūkis? Jame galima tenkinti tik minimalius asmeninius poreikius. Juk šiomis nuostatomis pasinaudojo ne tikrieji ūkininkai, ne kaimo žmonės, kurių interesais dažnai prisidengiama...

Yra tinkamesnių pasiūlymų dėl galimybės skaidyti žemės sklypus saugomose teritorijose. Jie yra įvardyti Saugomų teritorijų įstatymo pakeitimuose, įregistruotuose Seime. Bet kuriuo atveju turi būti skatinamas žemės sklypų stambinimas, o ne skaidymas ir ne tik saugomose teritorijose. Apskritai neišsivaizduojama, kaip galima racionaliai ūkininkauti 1 ha ploto miške. Apie kokią veiklą galime kalbėti. Nederėtų užmiršti, kad visi miško sklypai turės būti atriboti ribinėmis linijomis, tad kaip jie atrodys? Siūlytume pasidomėti ilgamečių Europos Sąjungos šalių, Norvegijos patirtimi.

Dėl saugomų teritorijų likvidavimo. Visos saugomos teritorijos įsteigtos vienu ar kitu tikslu. Tad jas likviduoti būtų galima tik tuo atveju, jei būtų sunaikintos (stichinių nelaimių metu ar

dėl beatodairiškos žmogaus veiklos, kt.) jose saugomos (saugotos) vertybės, o apsaugos zonų atveju, jei neliektų taršos objekto, kuriam jos buvo nustatytos arba vėlgi išnykus saugotai vertybei. Bet kuriuo atveju įstatyme turi būti aiškiai įvardyti atvejai ir/ar kriterijai.

Seimo nariai siūlo naikinti saugomas teritorijas, teikti prašymus joms likviduoti visiškai subjektyviai, nepagrindus jokiais argumentais, t.y. pasiūlymus dėl saugomų teritorijų likvidavimo teikia: „savivaldybės tarybos savo iniciatyva arba esant fizinių ar juridinių asmenų prašymams“. Jokiu atveju saugomų teritorijų likvidavimas negali remtis atskirų institucijų, įskaitant savivaldos, tuo labiau atskirų žmonių nuomonėmis. Tai būtų labai subjektyvu, paremta principu: „patinka – nepatinka“ (vienam patinka, kitam ne). Tokiu atveju niekuomet nesibaigtų diskusijos, konfliktai. Jei yra problemų, susijusių su veiklos plėtojimu, yra labai daug galimybių jas spręsti.

Nederėtų užmiršti, kad Lietuvos valstybė ir nacionaliniu, ir tarptautiniu lygiu yra Konstituciškai įsipareigojusi išsaugoti gamtos ir kultūros paveldo vertybes, kraštovaizdį, biologinę įvairovę, gamtos išteklius.

Konkrečius pasiūlymus dėl atvejų, kuriais gali būti likviduotos saugomos teritorijos buvo išdėsčiusi Seimo valdybos sprendimu sudaryta darbo grupė praeitais metais. Manome, kad pateiktas Saugomų teritorijų įstatymo variantas turėtų būti svarstomas Seime.

Atkreipiame dėmesį į tai, kad 2009 m. rugpjūčio 26 d. aplinkos ministro įsakymu Nr. D1-491 patvirtintas Nevalstybinių organizacijų, kitų juridinių ir fizinių asmenų pasiūlymų dėl saugomų teritorijų steigimo, jų ribų ir apsaugos režimo pakeitimo teikimo ir nagrinėjimo tvarkos aprašas. Manome, kad pačiame įstatyme netikslinga nustatyti, kad „pasiūlymus Vyriausybei dėl valstybinių rezervatų, valstybinių parkų ir valstybinių draustinių steigimo ar likvidavimo, jų ribų ar apsaugos režimo keitimo teikia savivaldybių tarybos savo iniciatyva arba esant fizinių ar juridinių asmenų prašymams“.

Pažymėtina, kad savivaldybių tarybos – jokios atsakomybės nenešantis organas, saugomų teritorijų atžvilgiu galintis priimti tik politinį sprendimą, kuris gali būti apskritai neįgyvendinamas. Visais atvejais saugomų teritorijų steigimas yra ir turi būti paremtas moksliniais tyrimais, o ne subjektyviomis nuomonėmis („noriu – nenoriu“, „patinka – nepatinka“).

Pasiūlymai dėl saugomų teritorijų steigimo, ribų keitimo yra įvertinami rengiant konkrečios saugomos teritorijos planavimo dokumentus (įvertinus papildomą informaciją, mokslinių tyrimų, monitoringo duomenis), tad neaišku, kokiais principais vadovaudamasis savivaldybių tarybos priimtų sprendimus. Atkreiptinas dėmesys, kad Seimo pavasario sesijoje buvo svarstomos Vietos savivaldos įstatymo 16 straipsnio pakeitimo ir 29 straipsnio papildymo įstatymas bei Teritorijų planavimo įstatymo pataisos, kuriose savivaldybių taryboms suteiktą teritorijų planavimo dokumentų tvirtinimo teisę ketinama perleisti savivaldybės administracijos direktoriaus atsakomybėn.

Dėl statybų. Iš esmės diskutuotina įstatyme pasiūlyta sodybos sąvoka; „40. Sodyba – privačioje valdoje ar jos dalyje esantys gyvenamosios paskirties pastatai su pagalbinio ūkio, kitos paskirties statiniais, sodybos želdiniais, kiemu bei sodui, daržui ir kitoms reikmėms naudojamu žemės sklypu; arba kai sodyboje yra išlikę buvusių statinių, pamatų liekanų, pagal kurias natūroje yra nustatoma sodyba, taip pat nustčius sodybos juridinį faktą“. Teritorijų planavimo įstatymas draudžia namų valdoje statyti antrą gyvenamąjį namą neatidalinus žemės sklypo, todėl manome, kad leidus sodyboje statyti neapibrėžtą kiekį gyvenamosios paskirties pastatų būtų iškreiptas saugomas būdingas tradicinis Lietuvos kraštovaizdis, sodybos struktūra. Esamose namų valdose antras gyvenamasis namas istoriškai buvo statomas nebent vaikams ar vaikaičiams. Manome, kad tokia galimybė galėtų būti numatyta tik pirmos eilės giminėms ar palikuonims. Ir tai reikėtų numatyti ne sąvoka, o atitinkamų straipsnių nuostatomis.

Pasiūlyta sąvoka, jos antroji dalis yra neteisinga logiškai (pagal ją sodyba yra sodyba, kurioje yra išlikusių ir t.t.). Vieta, kurioje yra išlikę buvusių statinių, pamatų liekanų, pagal kurias

natūroje yra nustatoma sodyba, taip pat nustacius sodybos juridinį faktą, gali būti vadinama sodybvieta, o ne sodyba.

Ne kartą esame aiškinę, kad šiuo metu nėra būtinybės palikti galimybę atkurti buvusias sodybas pagal juridinį faktą, nes turime labai daug apgaudinėjimo pavyzdžių. Siūlome apskritai atsisakyti šios galimybės, nes galimybė atkurti visas buvusias sodybas yra numatoma rengiant valstybinių parkų tvarkymo planus. Juose numatoma galimybė ne tik atkurti buvusias, bet ir statyti naujas. Ši nuostata apskritai nėra taikoma kitose šalies teritorijose (nesaugomose teritorijose tai nenumatyta, o saugomose numatyta).

Dėl veiklos draustiniuose ir paveldo objektų teritorijose reglamentavimo. Nepriimtina nuostata dėl leidimo atstatyti buvusias užtvankas, vandens malūnus, hidroelektrines, kitus hidrotechninius statinius, tvirtinti krantus, valyti vagas, įrengti dirbtinius vandens telkinius pagal parengtą techninę dokumentaciją ir vykdant prevencines priemones miestuose, miesteliuose ir kaimuose stichinėms nelaimėms išvengti. Jei leidžiama, tai visais atvejais bus pagal parengtą techninę dokumentaciją.

Atkreipiame dėmesį, kad anksčiau vandens debitas buvo kur kas didesnis nei dabar, o malūnai šiuo metu atstatomi kitai paskirčiai (daugiausia komercinei, poilsinei ar gyvenamajai), todėl, įtvirtinus tokį leidimą, gali kilti reali grėsmė ne tik hidrologiniam režimui, hidrografinio tinklo struktūrai, bet ir susiformavusiam saugomam kraštovaizdžiui. Analogiška pastaba taikytina ir veiklos valstybiniuose parkuose reglamentavimui.

Manome, kad įstatyme pasiūlyta išimtis, leidžianti statyti statinius draustiniuose esančiuose kaimuose, taip pat rekreacinės paskirties įstaigoms priskirtose teritorijose, ir nelogiška, ir netinkama. Pirmiausia, Lietuvoje yra apie 90 proc. kaimiškųjų vietovių, kuriose net ir nepatenkančiose į saugomas teritorijas statyba galima pagal atitinkamus teritorijų planavimo dokumentus, tam, kad procesas būtų ne stichiškas, o reguliuojamas. Todėl niekaip nesuvokiama, kodėl konservacinio prioriteto teritorijose statybų režimas turėtų būti švelnesnis nei visoje Lietuvoje. Kodėl diskutuojama galimybė draustiniuose leisti statyti statinius rekreacinės paskirties įstaigoms priskirtose teritorijose? vadovaujantis specialiosiomis žemės ir miško naudojimo sąlygomis (...) nauji poilsio paskirties pastatai draustiniuose negali būti statomi, nebent jie buvo dar iki draustinio įsteigimo.

Bet kuriose, net ir nesaugomose teritorijose veiklą pirmiausia reglamentuoja teritorijų planavimo dokumentai, todėl neaišku kodėl iš 11 straipsnio „Veiklos paveldo objektų teritorijose reglamentavimas“ jie išimti, o vietoj teritorijų planavimo dokumentų įrašyti saugomų vertybių reglamentai. Konkrečios saugomos vertybės reglamente niekada nebus įvertintos kompleksui išsaugoti reikalingos apsaugos ir tvarkymo priemonės.

Neaišku, kodėl 11 straipsnyje siūloma leisti statyti statinius, nesusijusius su paveldo objektų eksponavimu ir tvarkymu.

Pagal tokius siūlymus saugomose teritorijose būtų leidžiama daugiau, nei nesaugomose...

Dėl veiklos valstybiniuose parkuose reglamentavimo. Valstybinių parkų ir jų zonų ribų planai rengiami valstybinių parkų išorinėms riboms nustatyti ir skirtingo funkcinio prioriteto zonoms nustatyti (šioms saugomoms teritorijoms naudojamas polifunkcinis zonavimas). Šiais planais niekada nebuvo ir manome, kad neturėtų būti žymimos kaimų ir tuo labiau sodybų ribos, kadangi tai yra žemėtvarkos, o ne aplinkosauginių dokumentų objektas. Be to, kaimų ribų nustatymas yra Lietuvos administracinio skirstymo objektas.

Visiškai neaišku, kodėl valstybiniai parkai turėtų būti zonuojami tik į tris funkcinio prioriteto zonas, kai juose nuo seno yra gyvenamosios ir visuomeninės paskirties teritorijų, ekologinės apsaugos zonų ir kt. Ar tokiu būdu siekiama pakeisti visą saugomų teritorijų planavimo sistemą? O gal norima pakeisti valstybinių parkų koncepciją apskritai? Kokiomis zonomis turėtų tapti juose esančios gyvenamosios ir visuomeninės paskirties ar ekologinės apsaugos zonos? Gal

konservacinės paskirties zonomis? Tai tikrai nebūtų pati geriausia išeitis. Dabartinė sistema yra žymiai lankstesnė, suteikianti žymiai daugiau galimybių netaikyti apribojimų ten, kur jie nėra būtini.

Dėl saugomų teritorijų veiklos reglamentavimo teisinės sistemos. Nesuvokiamas siūlymas įvesti saugomų vertybių reglamentus:

1) visi esami reglamentai (yra individualūs reglamentai, nuostatai, Specialiosios žemės ir miško naudojimo sąlygos) paremti vertybių išsaugojimo poreikiu;

2) veiklos reglamentavimas remiasi kompleksiniu požiūriu – kraštovaizdžio vertybės yra sudėtinė kraštovaizdžio dalis;

3) jiems parengti reikėtų labai daug lėšų ir laiko (reglamentai turėtų būti parengti kiekvienai vertybei, o jų yra tūkstančiai...);

4) pasiūlyta, kad „saugomų teritorijų individualūs reglamentai negalioja saugomų vertybių reglamento reguliuojamoje teritorijoje“. Tai ypač komplikuo­tą situaciją, nes būtų labai sunku atskirti, kur prasideda, ir kur baigiasi vieno teisės akto veikimo sritis, kur prasideda kito, be to, kai kurios vertybių teritorijos persipina arba tas pats objektas yra įvardytas kaip kelios skirtingos vertybės (ypač tai pasakytina apie tuos objektus, kurie yra vertybės ir gamtinė, ir kultūros paveldo prasme). Be to, kai kurios vertybės dar turi apsaugos zonas;

5) visa tai, ką siūloma nustatyti saugomos vertybės reglamente jau yra nustatyta.

Taigi pasiūlyta teisės aktų sistema nesupaprastintų veiklos saugomose teritorijose reglamentavimo, o dar labiau ją komplikuo­tą. Tuo labiau, kad 5 straipsnio 1 dalies 4 punkte įvardyti trys apsaugos reglamentai (gal tai klaida?): „saugomų teritorijų, individualūs apsaugos ir saugomos vertybės reglamentai“.

4¹ straipsnis dubliuoja 24, 25 ir kitus straipsnius.

Tad kam reikia dar labiau komplikuoti nusistovėjusią teisės aktų sistemą, bereikalingai leisti valstybės lėšas ir gaišti laiką? Kam tai bus naudinga?

Dėl saugomų teritorijų sistemos ir gamtinio karkaso. Neaišku, kodėl įstatyme siūloma atsisakyti ekologinės apsaugos prioriteto teritorijų. Lietuvos saugomų teritorijų sistema pagrįsta moksliniais principais ir logika. Apskritai neaišku, ko siekiama šiuo siūlymu, kas pasikeis natūroje, šiame įstatyme atsisakius ekologinės apsaugos prioriteto teritorijų. Nuosavybės dokumentuose įrašytos Specialiosios žemės ir miško naudojimo sąlygos apima ir ekologinės apsaugos zonas. Jei jie iš esmės lieka, tai neaišku, kam reikia jaukti sistemą.

Dar nelogiškiau atrodo, kai atsisakius ekologinės apsaugos prioriteto teritorijų, paliekamos paviršinių vandens telkinių pakrantės apsaugos juostos (18 str.), o draudimai jose ženkliai sušvelninami ir nustatomi tokie, kurie šiai dienai įtvirtinti vandens telkinių apsaugos zonomis. Šiuo metu apsaugos zonose draudžiama lieti srutas arba skystą mėšlą neįterpiant į gruntą, draudžiama įrengti naujas kapines ir sąvartynus, keisti esamą užstatymo liniją, rekonstruojant ar perstatant statinius esamose ir buvusiose sodybose, išskyrus atvejus, numatytus teritorijų planavimo dokumentuose, statyti vagonėlius ir pan. Pateiktu įstatymo projektu išvardyta veikla bus ribojama ar draudžiama ne 250-500 m ruože (galimas apsaugos zonos plotis) nuo vandens telkinio kranto, o tik 1-25 m (paviršinio vandens telkinių apsaugos juostos plotis) ruože.

Be to, manome, kad leidus tvirti tvoras (3 d. 5 p.) „dėl prielaukų, gelbėjimo stočių, sodybų, rekreacinės paskirties teritorijų sanitarinių reikmių ir eksploataavimo saugumo“ visuomenei taps dar labiau neprieinami valstybiniai vandens telkiniai.

Manome, kad visiškai nelogiškas ir moksliskai nepagrįstas siūlymas iš 20 str. „**Gamtinio karkaso sudėtis ir nustatymas**“, iš gamtinio karkaso sudedamųjų dalių išmesti ekologinės apsaugos zonas, tuo labiau atsisakyti visų jo sudedamųjų dalių: geoekologinių takoskyrų, migracinių koridorių, kt. Tokiu atveju nėra prasmės deklaruoti, kad kuriame gamtinį karkasą apskritai, nes faktiškai gamtinis karkasas būtų lygu saugomos teritorijos.

Ekologinius tinklus (Lietuvoje tai gamtinis karkasas su ekologiniu tinklu) Europoje kuria ne tik atskiros valstybės, bet siekiama sukurti vientisą Europos žemyno ekologinį tinklą, o mes einame atgal. Kodėl mes, turėdami puikią patirtį ir tradicijas, einame atgal? Tai reiškia, kad mes nevykdytume tarptautinių teisės aktų, pirmiausia ES direktyvų reikalavimų.

20 straipsnyje nelieta nuostatų, apibrėžiančių, kokiuose dokumentuose nustatomas gamtinis karkasas, kai dabar galiojančiame saugomų teritorijų įstatyme aiškiai įvardyta, kad „Gamtinis karkasas ir į jo sudėtį įeinantys ekologiniai tinklai nustatomi tvirtinant bendrojo arba specialiojo teritorijų planavimo dokumentus. Patvirtintomis gamtinio karkaso bei ekologinių tinklų ribomis ir teisės aktų nustatytais veiklos apribojimais privaloma vadovautis rengiant miškotvarkos ir žemėtvarkos projektus, kitus specialiuosius ir detaliuosius planus.“

Dėl saugomų teritorijų steigimo. Tokią situaciją, kai draustinius ir regioninius parkus steigė Seimas jau turėjome. Vieną kartą jau buvo (šiuo metu galiojančioje Saugomų teritorijų įstatymo redakcijoje) atsisakyta Seimo dalyvavimo steigiant draustinius ir regioninius parkus. Beje Seimas ir įsteigė visus šiuo metu esamus regioninius parkus ir apie 100 draustinių...

Manome reikėtų supaprastinti patį saugomų teritorijų steigimo etapą, nes svarbiausia, kad visos saugomų teritorijų planavimo procedūros būtų atliktos tinkamai, o ne tai, kad aukščiausia institucija priimtų galutinį sprendimą. Nėra prasmės vilkinti, prailginti galutinį (tvirtinimo) etapą. Nes jį užvilkinus (Seime procesų nepaskubinsi, nors visoms kitoms planavime dalyvaujančioms institucijoms nustatyti konkretus procedūrų terminai), pasibaigia išduotos planavimo sąlygos, vilkinami kiti veiksmai... Pagal kitų ES šalių patirtį saugomas teritorijas steigia Vyriausybė, o atskirais atvejais jos įgaliotos institucijos.

Ką reiškia teiginys: „savivaldybių tarybos Vyriausybės nustatyta tvarka esant vietos bendruomenės daugumos pritarimui gali steigti savivaldybių draustinius...“ Ką reiškia bendruomenės dauguma? Šis klausimas iškils nuolat.

Dėl aplinkos apsaugos išmokų. Visuomet pritarėme ir pritariame kompensacijų už veiklos apribojimus taikymui, bet... pirmiausia išmokų saugomose teritorijose veikiantiems asmenims negalima vadinti „aplinkos apsaugos išmokomis“, nes aplinkos apsaugos samprata labai plati, o saugomose teritorijose išmokos gali būti susijusios su specialiais ribojimais (jie neapima taršos aspektų ir t.t.). Antra, išmokas tikslinga mokėti už konkrečius apribojimus ir dėl jų patiriamus nuostolius, o ne už tai, kad žemės savininkai ar valdytojai prižiūri, naudoja jiems priklausančioje teritorijoje esančią saugomą vertybę. Konkretus žemės sklypas dažniausiai bus tik sudėtinė saugomo komplekso ar ekosistemos dalis. Be to, nereikėtų užmiršti, kad saugomose teritorijose žemė savininkams buvo sugrąžinta ribotam tiksliniam naudojimui ir visi su jais sutiko.

Dėl saugomų teritorijų ribų žymėjimo. Ir šiuo metu numatyta galimybė pažymėti saugomų teritorijų ribas natūroje. Bet tai yra labai brangus ir labai imlus laikui (ypač didžiųjų saugomų teritorijų atveju) veiksmas. Galima numatyti daug ką, bet jei tai nerealu ir neskiriamos papildomos lėšos, tai yra beprasmiška. Atkreipiame dėmesį į tai, kad įstatymuose yra labai daug įvairių nuostatų, kurių įgyvendinimas reikalauja labai daug lėšų, bet jos nėra skiriamos.

Pažymėtina, kad saugomos teritorijos yra žmonėms, o ne nuo žmonių, nacionalinių saugomų teritorijų užimami plotai yra pakankamai dideli, dažniausiai patenkantys į kelių savivaldybių, apskričių teritorijas, todėl manome, kad bent jau šiuo metu jų netikslinga žymėti riboženkliais (išskyrus griežčiausios apsaugos teritorijas – rezervatus), užtenka informacinių, kelio ar kitų ženklų. Kita vertus saugomų teritorijų plotai rengiant teritorijų planavimo dokumentus vis dar yra peržiūrimi, koreguojami nustatyta tvarka prijungiant naujus ar išjungiant dalį jų teritorijų. Tad kol ribos nėra nusistovėjusios, nėra prasmės žymėti natūroje.

Šiame straipsnyje išdėstyta nuostata, kad Vyriausybės įgaliota institucija „nustato ir įvertina kiekvienos saugomos teritorijos ar jos dalies, įtraukiamos į saugomų vertybių sąrašą, būklę bei

atitinkamoje teritorijoje vykdomą ūkinę veiklą, žemės savininkų, valdytojų ir naudotojų, teisėtus kitų asmenų interesus“ yra perteklinė, kadangi visi šie veiksmai (įskaitant ir naujos saugomos teritorijos tvarkymo reglamentą) vadovaujantis Teritorijų planavimo įstatymu atliekami rengiant teritorijų planavimo dokumentus (įskaitant ir dokumentus naujoms saugomoms teritorijoms įsteigti), kurie tvirtinami nustatyta tvarka.

Klaidinga 7 straipsnio 6 dalies nuostata „rezervatų planavimo dokumentuose išskiriamos griežtos ir reguliuojamos apsaugos (režimo) kraštovaizdžio tvarkymo zonos ir kaimai su jų valdomis. Gamtiniuose ir kultūriniuose rezervatuose nėra ir negali būti privačios žemės.

Dėl saugomų teritorijų planavimo sistemos. Pagal Seimo narių pateiktus pasiūlymus saugomų teritorijų planavime nelieka aiškumo. Daug metų buvo dėtos pastangos, aiškiai sureglamentuoti saugomų teritorijų planavimą, pagal tai parengti beveik visi reikalingi planavimo dokumentai. Tad ko siekiama?

Teritorijų planavimo dokumentai nėra rengiami pagal Statybos įstatymą (26 str.). Šiuo metu, siekiant supaprastinti planavimo procedūras, paspartinti visiems taip reikalingų saugomų teritorijų tvarkymo planų rengimą, siūloma peržiūrėti ir supaprastinti saugomų teritorijų planavimo dokumentų tvirtinimo sistemą. Pateikto įstatymo projekto autoriai galėjo tai įvertinti.

Dėl saugomų teritorijų sistemos valdymo. Šiuo metu yra ne tik labai aiški saugomų teritorijų sistemos valdymo sistema, bet ir puikiai veikianti, tad neaišku, kodėl ją reikia keisti, kas kam nepatiko. Tai reikėtų aiškiai įvardyti. Kam reikia griauti ardyti? Kodėl reikia atisakyti institucijos, kuri veikia pagal teisės aktus ir visų vienodai reikalauja laikytis teisės aktų reikalavimų, kuri siekia tvarkos?.. Tuo labiau, kad įstatyme nelikus Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos pavadinimo dar nereiškia, kad panašios neliks apskritai, nes saugomų teritorijų sistemos administravime yra labai daug funkcijų, kurios nėra ministerijos lygmens funkcijos. Ministerija niekuomet negalės konsultuoti žemės savininkų, valdytojų ir naudotojų, informuoti visų suinteresuotųjų dėl rengiamų reglamentų ar teritorijų planavimo dokumentų, niekuomet nepajėgs organizuoti visų teritorijų planavimo dokumentų, reikalingų saugomoms teritorijoms, rengimo ir kitų įstatyme išvardytų funkcijų. Bet kuriuo atveju paliekama galimybė ministerijai turėti pavaldžią instituciją..

Kiekvienos reorganizacijos metu galimi įvairūs praradimai ir vertybių apsaugos, pažeidimų įteisavimo prasme.

Siūlytume geranoriškai pasidomėti Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos veiklos apimtimis. Per pastaruosius metus įgyvendinta labai daug gražių darbų.